

Nowe liceum i technikum

REFORMA 2019

Przedmiot:

GEOGRAFIA

Zakres:

PODSTAWOWY

Zasadnicza zmiana w stosunku do podstawy programowej z 2012 roku

- **Rozbudowanie zakresu treści** z podstawy programowej.
- **Zwiększenie liczby godzin** do realizacji treści z podstawy programowej.
- Podana liczba godzin konieczna na realizację treści podstawy programowej stanowi 80% ogólnej liczby godzin wynikających z organizacji roku szkolnego (ok. 33 tygodnie nauki). Przeznaczenie **pozostałych 20% godzin pozostawia się do dyspozycji nauczyciela** (np. klasa I – 1 godzina tygodniowo, czyli $1 \times 33 = 33$, w podstawie podano 26 godzin).
- **Propozycja godzin w odniesieniu do każdego działu.**
- **Kształcenie geograficzne w klasie pierwszej, drugiej i trzeciej.**
- Zapisy nowej podstawy programowej odnoszące się do **zajęć w terenie.**

SZCZEGÓŁOWE PORÓWNANIE PODSTAW PROGRAMOWYCH: Z 2012 R. I 2018 R.

Obszar	Podstawa programowa z 2012 r.	Podstawa programowa z 2018 r.
Dane podstawowe wynikające z siatki godzin		
Liczba godzin na realizację przedmiotu w cyklu nauczania	3	104 (np.: w klasie 1 – 26, w klasie 2 – 52, w klasie 3 – 26)
Tygodniowy wymiar godzin na realizację przedmiotu	1	4 w klasie 1 – 1, w klasie 2 – 2, w klasie 3 – 1
Klasa, w której należy realizować przedmiot	1	1, 2, 3
Realizacja przedmiotu – zagadnienia z podstawy programowej		

Cele kształcenia – wymagania ogólne

W starej podstawie programowej **cele były ukierunkowane na wykorzystywanie różnych źródeł informacji** do analizy i prezentowania współczesnych problemów przyrodniczych, gospodarczych, społecznych, kulturowych i politycznych, formułowanie i weryfikowanie hipotez dotyczących problemów współczesnego świata oraz na rozumienie relacji człowiek – przyroda – społeczeństwo w skali globalnej i regionalnej.

W nowej podstawie programowej cele kształcenia zostały opracowane **w trzech szeroko doprecyzowanych obszarach.**

- **Wiedza geograficzna** – opanowanie przez uczniów słownictwa geograficznego, zaznajomienie z różnorodnymi źródłami i metodami pozyskiwania informacji geograficznej, poznanie głównych zjawisk i procesów geograficznych, zróżnicowania środowiska przyrodniczego oraz form działalności człowieka, ich uwarunkowań i konsekwencji, poznanie relacji między elementami przestrzeni geograficznej w skali lokalnej, regionalnej, krajowej i globalnej, rozumienie prawidłowości w zakresie funkcjonowania środowiska przyrodniczego, życia i gospodarki człowieka oraz wzajemnych zależności w systemie człowiek – przyroda, rozumienie zasad racjonalnego gospodarowania zasobami przyrody.
- **Drugim celem są umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce** – uczniowie uczą się korzystać z planów, map fizycznogeograficznych i tematycznych, fotografii, zdjęć lotniczych i satelitarnych, rysunków, wykresów, diagramów, danych statystycznych, tekstów źródłowych, TIK oraz GIS w celu zdobywania, przetwarzania i prezentowania informacji geograficznych, nabywają umiejętność interpretowania map różnej treści oraz wykonywania podstawowych map z wykorzystaniem narzędzi GIS, uczą się określać relacje między poszczególnymi elementami środowiska przyrodniczego, społeczno-gospodarczego i kulturowego, oceniać zjawiska i proce-

Realizacja przedmiotu – zagadnienia z podstawy programowej

Cele kształcenia – wymagania ogólne

Treści nauczania – działy programowe

Treści odnoszą się **głównie do geografii społeczno-ekonomicznej**. Każdy dział programowy zawiera tytuł oraz wymagania szczegółowe zapisane w sposób operacyjny.

1. Współczesne problemy demograficzne i społeczne świata.
2. Zróżnicowanie gospodarcze świata.
3. Relacje człowiek – środowisko przyrodnicze a zrównoważony rozwój

sy polityczne, społeczno-kulturowe oraz gospodarcze zachodzące w Polsce i w różnych regionach świata, nabywają umiejętność stawiania pytań, właściwego formułowania hipotez oraz proponowania rozwiązań problemów, prognozowania przemian społeczno-gospodarczych oraz przewidywania skutków działalności gospodarczej człowieka w środowisku geograficznym, wykorzystywania zdobytej wiedzy i umiejętności geograficznych w życiu codziennym zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju.

- **Trzeci cel zupełnie w innym, w nowym ujęciu, który został zawarty w nowej podstawie programowej, to kształtowanie postaw** takich jak: rozwijanie pasji i zainteresowań geograficznych, budzenie ciekawości świata, rozumienie roli nauk geograficznych w poznawaniu i kształtowaniu przestrzeni geograficznej, podejmowanie refleksji nad pięknem i harmonią świata przyrody, krajobrazów oraz osiągnięciami cywilizacyjnymi ludzkości, rozumienie potrzeby racjonalnego gospodarowania w środowisku zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju, przyjmowanie postawy wspólnotowej, obywatelskiej i patriotycznej, kształtowanie pozytywnych więzi z najbliższym otoczeniem, regionem, krajem ojczystym, a także z całą planetą Ziemią, kształtowanie postawy zrozumienia i szacunku dla tradycji, kultury i osiągnięć cywilizacyjnych kraju ojczystego, własnego regionu i społeczności lokalnej, poszanowania dla innych, europejskich i pozaeuropejskich kultur i tradycji, przełamywanie stereotypów i kształtowanie postaw solidarności, szacunku i empatii wobec przedstawicieli innych narodów i społeczności.

Treści z podstawy programowej są mocno poszerzone.

- Zakres **treści z geografii społeczno-ekonomicznej** w stosunku do poprzedniej podstawy programowej jest **bardziej obszerny**. Obejmują działy od VII do XVI.
- **Nowością są treści dotyczące geografii fizycznej**, na które składają się cztery obszerne działy: atmosfera, hydrosfera, litosfera, pedosfera.
- W nowej podstawie jest również dział dotyczący źródeł **informacji geograficznych, technologii geoinformacyjnych, metod prezentacji danych przestrzennych oraz dział obejmujący zakres astromicznych podstaw geografii**. Każdy dział programowy zawiera: tytuł, ogólny zarys zagadnień oraz treści nauczania – wymagania szczegółowe.

Realizacja przedmiotu – zagadnienia z podstawy programowej

Treści nauczania – działy programowe

Nauczyciel a realizacja podstawy programowej

Koncepcja wymagań w zakresie podstawowym opierała się na założeniu, że **uczeń powinien poznać zagadnienia społeczne i gospodarcze oraz problemy środowiska przyrodniczego współczesnego świata**. Wybór tematów dotyczących tych zagadnień powinien ulegać zmianie w zależności od wagi i aktualności problemów, które pojawiają się we współczesnym świecie. Autorzy podstawy programowej zakładali, że poznając zjawiska w skali globalnej, uczeń

- W podstawie programowej została podana **propozycja godzin w odniesieniu do każdego działu**.
- Ogólny zarys treści nauczania i związane z nimi wymagania szczegółowe są **zapisane w sposób operacyjny**. Treści zostały ujęte dość szeroko, dzięki temu nauczyciel ma swobodę w doborze szczegółowych treści lekcji. Natomiast wymagania szczegółowe należy traktować jako środek do osiągnięcia celu.

Treści z podstawy programowej:

I. Źródła informacji geograficznych, technologie geoinformacyjne oraz metody prezentacji danych przestrzennych.

II. Ziemia we wszechświecie

III. Atmosfera

IV. Hydrosfera

V. Litosfera

VI. Pedosfera i biosfera

VII. Podział polityczny i zróżnicowanie poziomu rozwoju gospodarczego świata

VIII. Przemiany ludnościowe i procesy urbanizacyjne na świecie

IX. Uwarunkowania rozwoju gospodarki światowej

X. Rolnictwo, leśnictwo i rybactwo

XI. Przemysł i budownictwo

XII. Usługi

XIII. Człowiek a środowisko geograficzne – konflikty interesów

XIV. Regionalne zróżnicowanie środowiska przyrodniczego Polski

XV. Zróżnicowanie społeczno-gospodarcze

XVI. Bałtyk i gospodarka morska

- Przy realizacji nowej podstawy programowej nauczyciel powinien kłaść **nacisk na zdobywanie wiedzy przydatnej w życiu codziennym oraz na kształtowanie pozytywnych postaw w odniesieniu do własnego kraju i środowiska, w którym żyje**.
- Autorzy podstawy programowej podkreślają, że **szczególną rolę odgrywa dział obejmujący wymagania związane z konfliktami interesów w relacjach człowiek – środowisko geograficzne**.

Realizacja przedmiotu – zagadnienia z podstawy programowej

Nauczyciel a realizacja podstawy programowej

powinien wykorzystać wiedzę dotyczącą poszczególnych państw i regionów, zdobytą na wcześniejszych etapach edukacyjnych.

W podstawie programowej **położono nacisk na kształtowanie umiejętności i szukanie relacji między środowiskiem przyrodniczym a działalnością człowieka na Ziemi.**

- Zalecane w procesie kształcenia geograficznego jest **wykorzystanie różnorodnych map**, które powinny być stosowane wieloaspektowo w pracy na lekcji i na zajęciach terenowych do prezentacji rozmieszczenia zjawisk geograficznych, procesów geograficznych oraz identyfikowania współzależności i zmian w czasie.
- **Doskonalenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania treści mapy** powinno się odbywać w całym cyklu kształcenia. Nauczyciel powinien realizować treści z podstawy programowej za pomocą **metod badawczych** takich jak obserwacje i eksperyment, które umożliwiają uczniowi poznawanie środowiska geograficznego.
- Szczególną funkcję mają pełnić **zajęcia terenowe**, których założeniem jest kształtowanie u uczniów nawyku obserwowania środowiska, ukazywanie możliwości wykorzystania wyników obserwacji w rozumieniu zjawisk i procesów. Nauczyciel powinien odwoływać uczniów do ich doświadczeń i obserwacji bezpośrednich.
- Zadaniem nauczyciela jest **przygotowanie uczniów do posługiwania się prostymi metodami i narzędziami badań w terenie oraz wspomaganie ich w samodzielnej lub grupowej pracy.**
- W kształceniu geograficznym istotne jest **odejście od metod podających** i przejście do kształcenia poszukującego oraz aktywizowanie uczniów; umożliwianie konstruowania wiedzy poprzez samodzielne analizowanie, porównywanie, wnioskowanie itp.; stosowanie między innymi metody studiów przypadkowych stanowiących szczegółową analizę np. regionu, jednostki administracyjnej, miasta, wsi lub innych obiektów geograficznych.

Informacje dodatkowe

Globalizacja była przewodnim tematem w klasie pierwszej. Rozwój globalny na lekcjach geografii mógł być analizowany przez pryzmat tematów zaczerpniętych z różnych dziedzin życia społecznego, gospodarczego, politycznego i kulturalnego oraz zjawisk przyrodniczych. Ujęte to było w dwa bloki tematyczne: pierwszy dotyczący sektora produkcji i konsumpcji oraz ich związku ze stanem środowiska naturalnego; drugi dotyczący podziału świata na kraje rozwinięte i rozwijające się.

- Założeniem autorów podstawy programowej z geografii jest **wykorzystanie jej walorów wychowawczych**, między innymi kształtowanie postaw takich jak: rozumienie potrzeby racjonalnego gospodarowania w środowisku zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju, uwrażliwienie na wartość i znaczenie cennych obiektów przyrodniczych i kulturowych, kształtowanie postaw solidarności, szacunku i empatii wobec przedstawicieli innych narodów i społeczności, przyjmowanie postawy wspólnotowej, obywatelskiej i patriotycznej.
- Elementem niespotykanym dotychczas jest **wplecenie wątków z dziedzin humanistycznych, w tym także humanistycznego**

Realizacja przedmiotu – zagadnienia z podstawy programowej

Informacje dodatkowe

nurtu w obrębie samej geografii. Widoczne jest to m.in. w zapisach dotyczących łączenia poznania naukowego z refleksją nad pięknem i harmonią świata czy rozwijania zdolności percepcji najbliższego otoczenia i nadawania mu pozytywnego znaczenia. Bardzo wyraźne jest ukierunkowanie na kształcenie postaw patriotycznych.

- **Korelacja międzyprzedmiotowa.**

Treści z zakresu geografii społeczno-ekonomicznej i politycznej powinny być **korelowane z wiedzą o społeczeństwie i historią, a zakresu geografii gospodarczej – z przedmiotem podstawy przedsiębiorczości**, zwłaszcza w odniesieniu do zagadnień makroekonomicznych i funkcjonowania gospodarki Polski. W zakresie astronomicznych podstaw geografii, następstw ruchów Ziemi, oddziaływania grawitacyjnego Słońca i Księżyca, procesów i zjawisk zachodzących w atmosferze, mechanizmów ruchu wody morskiej, procesów wewnętrznych Ziemi czy ruchów masowych – **z fizyką**. W zakresie obliczeń matematyczno-geograficznych – **z matematyką**. W zakresie procesów wietrzenia, składu chemicznego skał, procesów glebotwórczych i procesów zachodzących w atmosferze, takich jak tworzenie się ozonu, powstanie smogu fotochemicznego – **z chemią**. W zakresie biosfery, m.in. funkcjonowania ekosystemów lądowych i morskich, bioróżnorodności – **z biologią**.

- W celu realizacji niektórych wymagań **konieczny jest dostęp do pracowni informatycznej**; dotyczy to zwłaszcza wykorzystania narzędzi GIS i narzędzi graficznych do przetwarzania informacji statystycznych.

Nowe liceum i technikum

REFORMA 2019

Przedmiot:

GEOGRAFIA

Zakres:

ROZSZERZONY

Zasadnicza zmiana w stosunku do podstawy programowej z 2012 roku

- **Zwiększona liczba godzin** na realizację podstawy programowej.
- **Zapisy wymagań dotyczące zakresu rozszerzonego są realizowane łącznie z wymaganiami zakresu podstawowego.**
- Podana w podstawie programowej liczba godzin konieczna na realizację treści podstawy programowej stanowi 80% ogólnej liczby godzin wynikających z organizacji roku szkolnego (ok. 33 tygodnie nauki). Przeznaczenie pozostałych 20% godzin pozostawia się do dyspozycji nauczyciela (np. klasa I – 2 godziny tygodniowo, czyli $2 \times 33 = 66$, w podstawie podano 52 godziny).
- **Propozycja godzin w odniesieniu do każdego działu.**
- **Opisane są szczegółowo obszary, na które należy zwrócić uwagę** przy realizacji treści z podstawy programowej w odniesieniu do każdej klasy.
- W podstawie programowej znajdują się **zapisy odnoszące się do zajęć w terenie.**

SZCZEGÓŁOWE PORÓWNANIE PODSTAW PROGRAMOWYCH: Z 2012 R. I 2018 R.

Obszar	Podstawa programowa z 2012 r.	Podstawa programowa z 2018 r.
Dane podstawowe wynikające z siatki godzin		
Liczba godzin na realizację przedmiotu w cyklu nauczania	240	248 (104 poziom podstawowy + 144 poziom rozszerzony w całym cyklu kształcenia) Orientacyjna liczba godzin, jaką należy przeznaczyć minimalnie na realizację treści podstawy programowej w całym cyklu kształcenia: w klasie 1 – 52, w klasie 2 – 78, w klasie 3 – 78, w klasie 4 – 40
Tygodniowy wymiar godzin na realizację przedmiotu	4 godziny w klasie 2 i 4 godziny w klasie 3 (lub 6 godzin w klasie 2 i 2 godziny w klasie 3)	W całym cyklu kształcenia – 10 godzin (4 godziny z zakresu podstawowego + 6 godzin zakresu rozszerzonego) w klasie 1 – 2 godziny w klasie 2 – 3 godziny w klasie 3 – 3 godziny w klasie 4 – 2 godziny
Klasa, w której należy realizować przedmiot	2, 3	1, 2, 3, 4
Realizacja przedmiotu – zagadnienia z podstawy programowej		
Cele kształcenia– wymagania ogólne	<ul style="list-style-type: none"> W starej podstawie programowej cele były ukierunkowane na: dostrzeganie prawidłowości dotyczących środowiska przyrodniczego, życia i gospodarki człowieka oraz wzajemnych powiązań i zależności w systemie człowiek – przyroda – gospodarka (uczeń wskazuje i analizuje prawidłowości i zależności wynikające z funkcjonowania sfer ziemskich oraz działalności człowieka w różnorodnych warunkach środowiska, wskazując znaczenie rosnącej roli człowieka i jego działań w środowisku geograficznym w różnych skalach – lokalnej, regionalnej i globalnej); na analizowanie i wyjaśnianie problemów <i>demograficznych społeczeństw</i> (uczeń analizuje etapy i cechy rozwoju demograficznego ludności na świecie, charakteryzuje dynamikę i zróżnicowanie procesów ludnościowych, wiążąc zagadnienia demograficzne z czynnikami przyrodniczymi i rozwojem cywilizacyjnym; wykorzystuje do analiz 	<p>W nowej podstawie programowej cele kształcenia zostały opracowane w trzech szeroko doprecyzowanych obszarach:</p> <ul style="list-style-type: none"> Wiedza geograficzna: opanowanie przez uczniów specjalistycznego słownictwa geograficznego, zaznajomienie z narzędziami analizy danych geograficznych oraz z możliwościami wykorzystania GIS w poznawaniu świata i wykrywaniu coraz bardziej złożonych problemów środowiska geograficznego, rozszerzenie wiedzy niezbędnej do zrozumienia istoty zjawisk oraz charakteru i dynamiki procesów zachodzących w środowisku geograficznym w skali lokalnej, regionalnej, krajowej i globalnej, identyfikowanie relacji między elementami przestrzeni geograficznej. Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce: prowadzenie przez uczniów obserwacji i pomiarów w terenie, opracowanie i prezentacja wyników, analizowanie pozyskanych danych i for-

Realizacja przedmiotu – zagadnienia z podstawy programowej

Cele kształcenia– wymagania ogólne

informacje o aktualnych wydarzeniach na świecie); na proponowanie rozwiązań problemów występujących w środowisku geograficznym, zgodnie z koncepcją zrównoważonego rozwoju i zasadami *współpracy, w tym międzynarodowej* (uczeń wskazuje propozycje rozwiązań lokalnych, regionalnych i globalnych problemów środowiskowych, demograficznych i gospodarczych zgodnych z koncepcją zrównoważonego rozwoju oraz opartych na równoprawnych zasadach współpracy między regionami i państwami) oraz na pozyskiwanie, przetwarzanie oraz prezentowanie informacji na podstawie różnych źródeł informacji geograficznej, w tym również technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz Geograficznych Systemów Informacyjnych (uczeń zdobywa informacje oraz rozwija i doskonali umiejętności geograficzne, wykorzystując wszystkie dostępne – w tym najnowsze – źródła informacji, pomiary i obserwacje bezpośrednie; potrafi selekcjonować i przetwarzać informacje do prezentacji wybranych zagadnień)

mułowanie wniosków na ich podstawie, analizowanie i wyjaśnianie zjawisk i procesów geograficznych oraz zróżnicowania przyrodniczego, społeczno-gospodarczego i kulturowego świata, formułowanie twierdzeń o prawidłowościach dotyczących funkcjonowania środowiska przyrodniczego, życia i gospodarki człowieka oraz wzajemnych zależności w systemie przyroda – człowiek – gospodarka, proponowanie nowych rozwiązań problemów i racjonalnych działań człowieka w środowisku geograficznym, kształtowanie umiejętności wieloaspektowego postrzegania przestrzeni i wyobraźni przestrzennej, waloryzowanie zjawisk i procesów przyrodniczych oraz wartościowanie działalności człowieka w środowisku, podejmowanie konstruktywnej współpracy w grupie i rozwijanie umiejętności komunikowania się z innymi podczas realizacji projektów edukacyjnych, wykorzystywanie zdobytej wiedzy i umiejętności geograficznych w analizie, ocenie i prognozowaniu przemian przestrzeni geograficznej, wykorzystanie technologii GIS w analizie i prezentacji danych przestrzennych, wykazywanie się znajomością map fizycznogeograficznych i społeczno-gospodarczych podczas analizy zjawisk i współzależności zachodzących w środowisku geograficznym.

- **Trzeci cel zupełnie w innym, w nowym ujęciu, który został zawarty w nowej podstawie programowej, to kształtowanie postaw** poprzez rozwijanie dociekliwości poznawczej, ukierunkowanej na poszukiwanie prawdy, dobra i piękna, kształtowanie przekonania o użyteczności nauk geograficznych i edukacji geograficznej dla osobistego rozwoju człowieka oraz aktywności społecznej i obywatelskiej, docenianie znaczenia przyrody w życiu człowieka, rozumienie roli zasobów przyrodniczych oraz konieczności ich ochrony i racjonalnego użytkowania, rozumienie poza-utilitytarnych wartości odnoszących się do wybranych elementów środowiska geograficznego, rozwijanie poczucia odpowiedzialności za stan i jakość środowiska geograficznego, kształtowanie ładu przestrzennego oraz przyszły rozwój społeczno-kulturowy i gospodarczy własnego regionu, Polski i świata, uwrażliwianie na wartość i znaczenie cennych obiektów przyrodniczych i kulturowych, należących do dziedzictwa ponadnarodowego, narodowego, regionalnego i lokalnego, przekonanie o potrzebie odpowiedzialnego uczestnictwa w życiu społecznym i obywatelskim na rzecz rozwoju lokalnego, regionalnego oraz Polski, rozumienie potrzeby zmniejszania dysproporcji w rozwoju gospodarczym i społecznym.

Realizacja przedmiotu – zagadnienia z podstawy programowej

Treści nauczania – działy programowe

Każdy dział programowy zawiera tytuł oraz wymagania szczegółowe zapisane w sposób operacyjny.

1. Źródła informacji geograficznej.
2. Ziemia we Wszechświecie.
3. Sfery Ziemi – atmosfera.
4. Sfery Ziemi – hydrosfera
5. Sfery Ziemi – litosfera.
6. Sfery Ziemi – pedosfera i biosfera
7. Klasyfikacja państw świata.
8. Ludność.
9. Działalność gospodarcza na świecie.
10. Geografia Polski – środowisko przyrodnicze.
11. Geografia Polski – zagadnienia ludnościowe.
12. Geografia Polski – działalność gospodarcza.

Każdy dział programowy zawiera: tytuł, ogólny zarys treści nauczania i związane z nimi wymagania szczegółowe zapisane w sposób operacyjny. Treści są zaprezentowane w ujęciu dość szerokim, dzięki temu nauczyciel ma swobodę w doborze szczegółowych treści lekcji. Natomiast wymagania szczegółowe należy traktować jako środek do osiągnięcia celu.

Bardzo istotne są zapisy dotyczące wymagań zakresu rozszerzonego, które powinny być realizowane łącznie z wymaganiami zakresu podstawowego, **ze szczególnym uwzględnieniem klas 1 i 2.**

W nowej podstawie programowej znajdują się działy:

- I. Metody badań geograficznych i technologie geoinformacyjne
- II. Współczesne badania kosmosu i obserwacje astronomiczne
- III. Dynamika procesów atmosferycznych i hydrologicznych
- IV. Dynamika procesów geologicznych i geomorfologicznych
- V. Współpraca i konflikty
- VI. Przemiany struktur społecznych i sieci osadniczej
- VII. Tendencje rozwoju gospodarczego: podział i klasyfikacja gospodarki
- VIII. Zróżnicowanie gospodarki rolnej
- IX. Przemiany sektora przemysłowego
- X. Rola tradycyjnych i nowoczesnych usług w rozwoju społeczno-gospodarczym
- XI. Związki między elementami środowiska przyrodniczego na wybranych obszarach Polski
- XII. Zróżnicowanie krajobrazowe
- XIII. Zróżnicowanie społeczno-kulturowe Polski
- XIV. Relacje między elementami przestrzeni geograficznej we własnym regionie
- XV. Strefowe zróżnicowanie środowiska przyrodniczego na Ziemi
- XVI. Problemy środowiskowe współczesnego świata
- XVII. Wpływ środowiska przyrodniczego na gospodarczą działalność człowieka na przykładzie wybranych obszarów
- XVIII. Problemy polityczne współczesnego świata
- XIX. Wybrane problemy społeczne współczesnego świata
- XX. Zróżnicowanie jakości życia i poziomu zaspokojenia potrzeb człowieka w wybranych krajach świata
- XXI. Problemy gospodarcze współczesnego

Realizacja przedmiotu – zagadnienia z podstawy programowej

Nauczyciel a realizacja podstawy programowej

W podstawie programowej dla IV etapu edukacyjnego zamieszczony został **niewielki opis zalecanych warunków i sposobów realizacji**.

W zakresie rozszerzonym, z powodu rozdzielenia w podstawie programowej zagadnień geografii *świata od geografii* Polski, **sugestią było przeznaczenie przynajmniej 1/3 czasu na edukację w zakresie geografii Polski**.

Autorzy podstawy programowej położyli **nacisk na pokazanie młodemu człowiekowi współczesnego świata** – wielu jego twarzy, wzajemnie powiązanych procesów i zjawisk, roli, jaką jednostka odgrywa dziś w świecie oplecionym sieciami – rzeczywistymi i wirtualnymi. Zakładali, że poznając zjawiska w skali globalnej, uczeń powinien wykorzystać wiedzę dotyczącą poszczególnych państw i regionów, zdobytą na *wcześniejszych etapach edukacyjnych*. *Założyli również, że uczeń opanuje najważniejsze pojęcia z dziedziny geografii, pozna procesy w przestrzeni geograficznej: globalnej, regionalnej i lokalnej oraz nauczy się je interpretować*. Przykłady, które nauczyciel będzie dobierał dla wyjaśnienia zjawisk i procesów geograficznych, *będą stale aktualizowane i dostosowywane do zmieniającej się sytuacji społecznej, gospodarczej, politycznej i w środowisku naturalnym w kraju i na świecie*.

Nauczyciel powinien kłaść **nacisk na zdobywanie wiedzy przydatnej w życiu codziennym i kształtowanie pozytywnych postaw w odniesieniu do środowiska**, w którym uczeń żyje.

Autorzy podstawy programowej opracowali sugestie dla każdej klasy, na które należy zwrócić uwagę przy realizacji treści, np.:

- **w klasie pierwszej**, analizując zjawiska i procesy przyrodnicze, należy podkreślać ich dynamiczny przebieg w środowisku oraz zachodzące następstwa zarówno wewnątrz, jak i na powierzchni Ziemi. Szczególnie ważne są czynniki rzeźbotwórcze, których obecność i przebieg nadal wpływa na kształtowanie się różnorodnych form oraz krajobrazów.
- **w klasie drugiej** pojawiły się **nowe treści Polskiej Klasyfikacji Działalności**, dlatego też nauczyciel powinien unikać utrwalania nazewnictwa wynikającego z starej Klasyfikacji Gospodarki Narodowej (podział na gałęzie i branże). W klasie drugiej wprowadza się **nowe treści, które wynikają z dynamicznie zmieniającej się sytuacji społeczno-gospodarczej**. Jest to szansa na lepsze zrozumienie przez uczniów współczesnego świata i własnej oceny oraz interpretacji tych zjawisk i zdarzeń podawanych przez mass media.
- **w klasie trzeciej** oprócz wymagań związanych ze środowiskiem przyrodniczym wybranych regionów Polski przewidziano wymagania, które odnoszą się do **całkowicie nowych zagadnień, czyli zróżnicowania krajobrazowego Polski oraz zróżnicowania społeczno-kulturowego Polski; zamieszczony jest do realizacji w terenie dział dotyczący relacji między elementami środowiska geograficznego we własnym regionie**. Pomocne do realizacji mogą być aktualnie powszechnie dostępne zdjęcia lotnicze, satelitarne, fotografie naziemne oddające ich piękno i harmonię, ale również poetyckie i literackie opisy. Dział dotyczący zróżnicowania społeczno-kulturowego Polski powinien służyć między innymi uwrażliwieniu ucznia na problemy społeczne, związane z istnieniem różnic w poziomie życia. Istotne jest przy tym wykorzystanie treści z zakresu geografii społecznej do kształtowania postaw i realizacji celów wychowawczych, między innymi: ukazanie znaczenia solidarności społecznej, potrzeby zaangażowania, partycypacji społecznej itp.

Dział poświęcony poznawaniu relacji między elementami środowiska geograficznego we własnym regionie pozwala, poprzez stosowanie metody projektu z wykorzystaniem obserwacji terenowych, do

Realizacja przedmiotu – zagadnienia z podstawy programowej

Nauczyciel a realizacja podstawy programowej

kształtowania umiejętności między innymi: samodzielnego gromadzenia, przetwarzania, prezentacji, analizy wyników badań itp.

- **w klasie czwartej uczniowie powinni bazować na wiadomościach i umiejętnościach zdobytych na poprzednich etapach.** W dziale XV uczeń powinien wykazać się umiejętnością kompleksowego patrzenia na system przyrodniczy Ziemi i jego elementy, które w młodszych klasach poznawał podczas analizy poszczególnych stref przyrodniczych Ziemi. Główne znaczenie mają tu umiejętności dotyczące identyfikowania współzależności między elementami środowiska przyrodniczego, prawidłowości w jego zróżnicowaniu w poszczególnych strefach szerokościowych oraz wyjaśnianie zachodzących w nich zjawisk i procesów. Na tym etapie uczniowie analizują znaczenie georóżnorodności dla zachowania równowagi, walorów i dziedzictwa środowiska przyrodniczego Ziemi oraz proponują sposoby jej zachowania. Nauczyciel powinien zwracać uwagę na kształcenie umiejętności argumentacji i wieloaspektowego spojrzenia na realizowane zagadnienia przygotowujące do uczestnictwa w życiu społecznym i dokonywania krytycznej oraz odpowiedzialnej oceny rzeczywistości. Po raz pierwszy w podstawie programowej w tak szerokim zakresie ujęto zagadnienia odnoszące się do zróżnicowania jakości życia i poziomu zaspokojenia potrzeb człowieka (biologicznych, zdrowotnych, społecznych i politycznych). **Sposób realizacji wymagań podstawy programowej w klasie czwartej liceum (czwartej i piątej w technikum) z punktu widzenia przygotowania do matury powinien uwzględniać możliwość powtórzeń w celu utrwalania wiadomości i umiejętności. Służy temu liczba godzin pozostająca do dyspozycji nauczyciela.**
- Nauczyciel powinien realizować treści z podstawy programowej z użyciem **metod badawczych**, takich jak obserwacje, eksperyment, pomiary. Istotną funkcję mają pełnić zajęcia terenowe, które powinny być profesjonalnie przygotowane przez nauczyciela na bazie prostych metod i narzędzi badań. W zajęciach tych nauczyciel powinien zwrócić uwagę na końcową fazę badań polegającą **na prezentacji wyników dokonywanych obserwacji.**

Dodatkowe informacje

Specyficzną rolę przypisuje się **wykorzystaniu technologii geoinformacyjnych (GIS)** w poznawaniu świata i wykrywaniu złożonych problemów środowiska geograficznego, między innymi do wyszukiwania wybranych lokalizacji na mapie, danych i informacji w geo-

Obszar

Podstawa programowa z 2012 r.

Podstawa programowa z 2018 r.

Realizacja przedmiotu – zagadnienia z podstawy programowej

Dodatkowe informacje

portalach, pobierania informacji i dokumentów z różnych źródeł, obsługi nawigacji po mapie, analizy zdjęć lotniczych i satelitarnych, wykorzystywania aplikacji Google Earth; określanie prawidłowości lub przypadkowości w rozmieszczeniu zjawisk w przestrzeni geograficznej itp.

Elementem niespotykanym dotychczas w edukacji geograficznej jest **wplecenie wątków z dziedzin humanistycznych, w tym także humanistycznego nurtu w obrębie samej geografii**. Widoczne jest to m.in. w zapisach dotyczących łączenia poznania naukowego z refleksją nad pięknem i harmonią świata.

Nauczyciel przy realizacji treści powinien zwrócić uwagę na **korelację międzyprzedmiotową** obejmującą zagadnienia związane z historią, wiedzą o społeczeństwie, przedmiotem **podstawy przedsiębiorczości, fizyką, chemią, biologią i matematyką**.

W celu realizacji niektórych wymagań konieczny jest **dostęp do pracowni informatycznej oraz nowoczesnych narzędzi, zasobów i rozwiązań wspierających**. Dotyczy to zwłaszcza wykorzystania narzędzi GIS i narzędzi graficznych do przetwarzania informacji statystycznych.